Sünnete İttiba'nın Gerçekleşmesi Hakkında Selefî'lere Uyarılar

Ebu Muaz el-Çubukâbâdî

Şüphesiz Allah Teâlâ'nın dini iki mesele üzerine kuruludur:

1- Hiçbir şeyi ortak koşmadan yalnızca Allah Teâlâ'ya kulluk etmek

2- Bid'at ve hevâlarla değil, sadece Allah'ın meşru kıldıklarıyla ibadet etmek.

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "**Senden önce hiçbir peygamber göndermedik ki ona, "benden başka ilâh yoktur; bu itibarla bana ibadet edin" diye vahyetmiş olmayalım.**" (Enbiya 25)

"**Biz, gönderdiğimiz her bir rasulü, ancak Allah'ın izniyle itaat olunması için gönderdik**" (Nisa 64)

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "**Allah'tan başka ibadete layık hak ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın rasulü olduğuna şahitlik etmelerine kadar insanlarla savaşmakla emrolundum.**"[1]

İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "**İslâm beş şey üzerine kurulmuştur; Allah'tan başka ibadete layık hak ilah olmadığına ve Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Allah'ın rasulü olduğuna şehadet etmek**…"[2]

İbnu'l-Kayyım rahimehullah şöyle demiştir: "Şu iki tevhid gerçekleşmedikçe kulun Allah'ın azabından kurtulması mümkün

---

[1] **Sahih**. Buhârî (25) Muslim (22)
[2] **Sahih**. Buhârî (8) Muslim (16)

değildir; Rasulü gönderen Allah'ın birlenmesi ve tabi olunan rasulün birlenmesi."[3]

Bu iki tevhidin her biri de; ispat ve nefiy olarak iki rükün üzerine kurulmuştur.

İbadet tevhidi, Allah Teâlâ'dan başkalarının ilahlık sıfatlarının nefyedilmesi – yani inkâr edilmesi – üzerine kuruludur. Bu, "lâ ilâhe illallah: Allah'tan başka ibadete layık hak ilah yoktur" sözünün anlamıdır. "lâ ilâhe" sözü Allah'ın dışındakilerin ilahlıklarının inkârıdır ki, Allah Teâlâ bunu tagutu tekfir – yani tagutu red ve inkâr etmek - olarak isimlendirmiştir. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "**Kim tâğûtu inkâr eder, Allah'a inanırsa, kopması mümkün olmayan en sağlam kulpa tutunmuş olur**." (Bakara 256)

"**Biz her ümmete, yalnız Allah'a ibadet etmeleri ve taguttan da sakınmaları için bir peygamber gönderdik**" (Nahl 36)

Tagut; Allah Teâlâ dışında kendisine kulluk edilen ve bu kulluktan razı olan her şeyi ve Allah'tan başkasına yapılan her ibadeti kapsar.

Tagutu red ve inkâr etmek; şirkten uzaklaşmak, onun batıl oluşuna inanmak, şirk ehlinden uzaklaşıp onlara buğz etmek ve onlara açıkça düşmanlık göstermekle olur. Allah Teâlâ, İbrahim aleyhi's-selâm'ın bu emri yerine getirişini anlatarak ve onun bu konuda örnek alınmasını emrederek şöyle buyurmuştur:

---

[3] Medâricu's-Sâlikin (2/387)

“**İbrahim'de ve onunla beraber olanlarda, sizin için uyulacak güzel bir örnek vardır. Hani onlar kavimlerine demişlerdi ki: “Biz sizden ve sizin Allah'tan başka ibadet ettiğiniz şeylerden uzağız. Biz, sizin putlarınızı inkâr ediyoruz. Siz, tek bir Allah'a îman etmedikçe, bizimle sizin aranızda ebedî olarak kin ve düşmanlık belirmiştir.**” (Mumtehine 4)

Allah Teâlâ İbrahim aleyhi's-selâm’ın iki şeyden uzaklaşmasını anlatmaktadır:

1- Allah Teâlâ’dan başkasına kulluk eden müşriklerden uzaklaşması ki: “**Biz sizden uzağız**” sözü bunu ifade eder.

2- Allah’ın dışında kulluk edilenlerden uzaklaşması ki: “**ve Allah’tan başka ibadet ettiğiniz şeylerden de uzağız**” sözü bunu ifade eder. Allah’ın dışında ibadet edilen şeylerden uzaklaşmak, onlara ibadet etmekten ve kendilerine ibadet edilmesine razı olan kimselerden uzaklaşmayı kapsar.

Nitekim Allah Teâlâ böyle bir küfrün açıkça ilan edilen bir düşmanlıkta bulunmayı gerektirdiğini açıklayarak: “**bizimle sizin aranızda ebedî olarak kin ve düşmanlık belirmiştir**” buyurmuştur.

“Allah’ın dışında” sözü, ulûhiyet sıfatının yalnızca Allah’a ait olduğunun ispatlanmasıdır. Kulun tevhidi, bu iki mesele gerçekleşmedikçe tamamlanmaz. Her kim tagutu reddedip inkâr etmezse ve şirkin batıl olduğuna inanmazsa, Allah’ı birlemiş olsa dahi o Müslüman değildir!

Tagutu inkâr ve şirkten uzaklaşmaya; şirk ehline düşmanlık ve kin beslemek de dâhildir. “Kişi, Allah’ı birlese ve şirki terk etse dahi, müşriklere düşmanlık gösterip, onlara düşmanlık ve kinini açıklamadıkça ne dini ve ne de

müslümanlığı istikamet bulmaz. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: “**Allah'a ve âhiret gününe îman eden bir kavmin, babaları yahut oğulları yahut kardeşleri, yahutta akrabaları bile olsalar, Allah'a ve Rasûlüne karşı gelen kimselere sevgi beslediklerini göremezsin**.” (Mucadele 22)”[4]

İttibâ tevhidi de aynı şekilde, iki mesele üzerine kuruludur:

1- Bid’atlerden ve bid’at ehlinden uzaklaşmak, bid’atleri miktarınca onlara buğz etmek.

2- Sünnete tabi olmak ve buna devam etmek.

İrbaz b. Sariye radıyallahu anh’den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: “**Sizleri dinde sonradan çıkarılmış işlerden sakındırırım. Zira bütün bid’atler sapıklıktır.**”[5]

Dinde sonradan çıkarılan işlerden sakındırmak, bunlardan uzaklaşmayı gerektirdiği gibi, bid’at ehlinden de uzaklaşmayı gerektirmektedir.

---

[4] Bkz.: ed-Dureru’s-Seniyye 8/113)

[5] **Sahih**. Tirmizî (2676) Ebu Davud (4607) İbni Mace (42) Ahmed (4/126, 127) Darimi (1/57) Taberani Evsat (1/78) Hâkim (1/174) İbni Hibban (1/179) Beyhaki (10/114) Ebu Nuaym Müsnedül Müstahrac (1/35) Tahavi Şerhu Meani (1/80, 257) Taberani (18/245) Beyhaki Şuab (6/67) el-Lâlkâi İtikad (1/75) Beyhaki el-İtikad (s.229) İbni Ebi Asım es-Sunne (1/29) Mervezi es-Sünne (s.26) İbni Hazm el-Muhalla (11/356) İbnu’l-Munzir el-Evsat (1/225) Hatib Muvazzahu Evham (2/489)

Aişe radıyallahu anha şöyle demiştir: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şu ayeti okudu: “**Size Kitab'ı indiren O'dur, O'nun (Kur'an'ın) bazı âyetleri muhkemdir ki, bunlar kitab'ın esasıdır. Diğerleri de müteşâbihtir. Kalplerinde eğrilik olanlar, fitne çıkarmak ve onu tevil etmek için ondaki müteşabih âyetlerin peşine düşerler. Hâlbuki onun tevilini ancak Allah bilir.”** (Al-i İmran 7) Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

“**Bu Kitab'ın müteşabih âyetleri hakkında tartışanları gördüğünüz zaman işte Allah'ın (kalplerinde eğrilik olanlar diye) isimlendirdiği kimseler bunlardır ve bunlardan sakınınız**.”[6]

Sünnete tâbî olan ve onunla amel eden, fakat bid’atten ve bid’at ehlinden uzaklaşmayan, onlara buğzetmeyen kimse Ehl-i Sünnet’ten değildir.

Mesela mezhep olarak Selefin menhecini seçen, kendisini ümmetin salih selefine nispet eden ve Ehl-i Sünnet üzere olduğunu iddia eden, doğru menhecin ümmetin selefinin üzerinde bulunduğu yol olduğunu gören, lakin Eşarî, Maturidî Harici ve Murcie gibi kelâmcıların ve bid’at ehlinin mezheplerine tabi olanları, fıkıhta selefin yolu dışında Hanefilik, Şafiilik, Hanbelilik gibi mezheplere taassup edenleri kusurlu bulmayan, hatta bu meselede genişlik gören kimse hakikatte Ehl-i Sünnetten değil, bid’at ehlindendir.

Zira sünnet, ona muhalif olanlara buğz etmeyi, onlardan uzaklaşmayı ve bunun batıl olduğuna inanmayı gerektirir.

---

[6] **Sahih**. Buhari (4547) Muslim (6946)

Bera b. Azib radıyallahu anh'den: Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"**İmanın en sağlam kulpu Allah için sevmek ve Allah için buğz etmektir.**"[7]

İbn Abbas radıyallahu anhuma şöyle demiştir: "Allah'ın dostluğuna ancak Allah için sevmek, Allah için buğz etmek, Allah için dost olmak ve Allah için düşman olmakla ulaşılır. Kul, namazı ve orucu çok olsa dahi, bu olmadan imanın tadını bulamaz. İnsanların kardeşlikleri çoğunlukla dünya için olmaya başlamıştır. Lakin bu sahiplerine fayda sağlamaz."

Sonra İbn Abbas radıyallahu anhuma şu iki ayeti okudu:

"**Allah'a ve âhiret gününe îman eden bir kavmin, babaları yahut oğulları yahut kardeşleri, yahutta akrabaları bile olsalar, Allah'a ve Rasûlüne karşı gelen kimselere sevgi beslediklerini göremezsin**." (Mucadele 22) "**O gün Allahtan sakınanlar dışında, dostlar, biribirlerinin düşmanıdırlar**" (Zuhruf 67)"[8]

Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaât, bu rüknü gerçekleştirmek için bid'at ehline şiddetle karşı çıkar, onlardan ve bid'atlerinden sakındırırlar. Onlara sert sözler söylerler. Hatta bu husus sünnetin esaslarından önemli bir esas haline gelmiştir. Bu konuya özel olarak yazılmış kitaplar bir yana, Sünnet esaslarına dair yazılmış kitaplarından hiçbiri yoktur ki bu meseleden bahsetmesin.

---

[7] **Hasen**. Ahmed (18524) Tayalisi (783) Ru'yani (399) Mervezi Tazimu Kadri's-Salat (393)

[8] **Hasen mevkuf**. İbn Ebi Ömer el-Adenî, el-İman (s.128 no: 65)

Örnek olarak İbn Vaddah'ın el-Bid'a, Ebu İsmail el-Ensarî'nin Zemmu'l-Kelam ve Ehlihi gibi eserleri zikredilebilir.

Bid'at ehlini reddetmek, onlara karşı çıkmak ve onlardan sakındırmak, tevhidin emredilip şirkin yasaklanmasından sonra, iyiliği emir ve kötülüğü yasaklama kapsamına giren konuların en büyüğüdür.

İbn Mes'ud radıyallahu anh şöyle demiştir: "İslâm'a ve Müslümanlara tuzak olarak bir bid'at çıktığında mutlaka Allah'ın ona karşı çıkan ve alametlerini söyleyen bir velîsi de bulunur. Onların bulunduğu meclislere katılmakla kazançlı çıkın ve Allah'a tevekkül edin."[9]

Âsım el-Ahvel dedi ki: "Katâde bana şöyle dedi: "Ey Ahvel! Şüphesiz kişi bir bid'at çıkardığı zaman, o bundan uzaklaşıncaya kadar onu sakındırman gerekir."[10]

Bid'ate karşı çıkmak, hem o bid'atten ve hem de o bid'atin davetçilerinden sakınıp sakındırmayı gerektirir. Bu husus, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in:

"**Onlardan sakının**" sözünde geçen uzaklaşma emrinin kapsamına dâhildir.

El-Hasen el-Basrî rahimehullah dedi ki: "Bid'at sahibinin hakkında konuşmak gıybet değildir."[11]

El-Evzâî rahimehullah şöyle demiştir: "İlim ehlinden bazısı şöyle derlerdi: "Allah bid'at sahibinden ne bir namaz, ne

---

[9] İbn Vaddah, el-Bid'a (s.5)
[10] el-Lâlekâî, İtikad (1/137)
[11] el-Lâlekâî (1/140)

bir oruç, ne bir sadaka, ne bir cihad, ne bir hac, ne bir umre, ne bir iyilik ve de bir adalet kabul etmez. Sizin selefinizin dilleri onlara karşı şiddetli idi, kalpleri onlardan tiksinir ve insanları onların bid'atlerinden sakındırırlardı. Şayet onlar insanlardan gizli olarak bid'atlerini yapsalardı, hiç kimse onların örtüsünü kaldırmaz, kusuru ortaya sermezdi. Allah onları sorumlu tutmaya ve tevbelerini kabul etmeye en layık olandır. Ancak bid'atlerini açıkça yaptıklarında, davetleri ve davet edenleri çoğalınca, o zaman hayat; ilmi yaymaktır. Bu, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem adına tebliğde bulunmak ve haktan saptırmada ısrar edene karşı kendisine tutunulacak bir rahmettir."[12]

Esed b. Musa, Esed b. el-Furat'a çok önemli bir mektup yazarak bu mektubunda şöyle demiştir:

"Bil ki, ey kardeşim! Beni sana bu mektubu yazmaya iten sebep, Allah'ın lütfuyla insanlara karşı insaflı tutumun, sünnetten ortaya çıkaran güzel halin, bid'at ehlini ayıplaman, onları çokça anlatman ve onları eleştirmen sebebiyle beldendeki halkının senin aleyhinde konuşmalarıdır.

Oysa Allah, senin vesilenle onlardan intikam almış, senin vesilenle Ehl-i Sünnet'in sırtını sağlamlaştırmış, bid'atçilerin kusurunu dökmende ve eleştirmende seni kuvvetlendirmiştir. Böylece Allah onları alçalttı, bid'atlerini gizlemek zorunda kaldılar.

Ey kardeşim! Bunun sevabıyla sevin! Bu işi, namaz, oruç, hac ve cihad gibi amellerin arasında en üstün iyiliğin say. Bütün bu ameller, Allah'ın Kitabını ayağa kaldırmak ve

---

[12] İbn Vaddah, el-Bid'a (s.7)

rasulünün sünnetini ihya etmenin yanında nerede kalır? Nitekim Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem:

"**Kim sünnetimden bir şeyi ihya ederse – iki parmağını birleştirerek - onunla ben cennette şu ikisi gibi oluruz**" buyurmuştur. Yine demiştir ki:

"**Herhangi bir kimse buna (sünnete) davet eder de ona tabi olunursa, kıyamet gününe kadar ona tabî olanların ecri kadar kendisine yazılır**." Amelinden birşeyle kim bu ecre ulaşabilir? Yine,

"**Muhakkak ki İslâm'a tuzak olarak kurulan her bid'at karşısında Allah'ın dostlarından hakkı savunan ve onun alametlerini konuşan bir velisi mutlaka vardır**" denilmiştir.

Ey bu faziletin sahibi! Bunu ganimet bil ve onun ehlinden ol! Zira Nebî sallallahu aleyhi ve sellem Muâz'ı Yemen'e göndereceği zaman ona şöyle vasiyet etmiştir:

"**Muhakkak ki Allah'ın senin vesilenle bir kimseyi hidayet etmesi, senin için şundan ve şundan hayırlıdır**"

(Nebî sallallahu aleyhi ve sellem) bu konuda söylenecek söze büyük önem verirdi. Bunu da ganimet bil! Sünnet'e davet etmeye öyle devam et ki, bu konuda samimi dostların olsun, başına bir iş geldiğinde yerine geçecek bir cemaat oluşsun. Tâ ki senden sonra imamlar olsunlar. Rivayette geldiği gibi, kıyamet gününe kadar bunun sevabı sana da yazılmaya devam etsin…"[13]

---

[13] İbn Vaddah, el-Bid'a (s.8)

Bid’at ehlinden kimisi bid’atine açıkça davet eder ve ortaya koyar, kimisi de gizlenir. Gizlenene müdahale edilmez. Zira bid’atini ortaya koymamıştır. İnsanlar arasındaki muamelede asıl, ancak ortaya koyup zahire çıkardıklarına göredir. Âlimlerin bid’at ehlini teşhir edip sakındırma hakkındaki sözleri, bid’atini açıkça ortaya koyan ve ona davet edenler hakkındadır. Mesela İslâmî davete video, resim, müzik gibi haram unsurlar karıştırarak bu bidati açıkça ortaya koyanlara alenen buğz etmek ve bid’atlerinden uzak durmak, bundan sakındırmak ve bu işlerin bâtıl olduğuna inanmak gerekir. Bunu yapmayan kimse Ehl-i Sünnet’ten değildir!

Nitekim az önce el-Evzâî’nin sözlerini naklettik. Bid’atçiye karşı muamelede aslolan hecr: ondan uzaklaşmaktır. Bu da onunla beraber oturmayı ve selamlaşmayı terk etmek gibi davranışlardır. Hecr (uzaklaşma) iki türlü olur:

1- Ona cezalandırma olarak uzaklaşmak.

2- Kötülükten uzak durmak için uzaklaşmak.

Bu esas terk edilmiştir ve bunun neticesi olarak, uzaklaşmanın maksadı olan bid’atten uzaklaştırma ve kötülüklerden uzaklaşma yerine gelmemektedir.

Bid’atten uzaklaşmak ve ondan sakındırmak, kişi zarara uğramaktan sakınmadığı sürece her durumda farzdır. Burada bid’atten uzaklaşmak ile bid’at sahibinden uzaklaşmak arasında ayrım gözetilmesi zorunludur.

Önceki âlimlerden bazılarına, bazı itikadî ve fiilî bid’atler kapalı gelmiş, bununla beraber imamlar ve âlimler onların hatalarını açıklamış ve bu hatalardan sakındırmışlardır. Lakin bunu şahısların kendilerinden sakındırmaksızın ve teşhir etmeksizin yapmışlardır. Hatta hatalara ve zellelere karşı

uyarmakla beraber onlardan istifade edilmesini ve kitaplarının okunmasını tavsiye etmişlerdir. Ebu Suleyman el-Hattabî, İbn Hibban, Beyhakî, Nevevî, Hafız İbn Hacer el-Askalânî, el-Kurtubî ve daha başka âlimlerin kitapları ve bunlardaki hatalar hakkında Ehl-i Sünnet âlimleri uyarıda bulunmak suretiyle tavsiye etmişlerdir.

Bu mesele bazı insanlara karışık gelmiş ve muasır bid'at ehlinden sakındırıp, onları teşhir etmek hususunda duraklamışlardır. Zira onların başka yönlerden güzelliklerini görmüşlerdir. Bu kimseler, az önce zikrettiğimiz âlimler ve benzerleri hakkında söylenenleri, sünneti tanımayan, ona saygı göstermeyen ve sünnete tabi olmayan bu muasır bid'atçilerin lehine de yorumlamaya kalkmışlardır.

Hatta bu bid'atçiler arasında, Eşarîler ve Mürcieler gibi bâtıl itikatların şüphesine düşenler bir tarafa, bâtıl te'villere yeltenerek sünneti terk etmekle meşhur olanları da vardır.

Şüphe yok ki bu muasır bid'at ehliyle muamelede bulunmaya davet etmeyi, yukarıda adı geçen hata etmiş âlimlerin kitaplarından istifade etmeye kıyaslayan kimse, sünneti hafife almış ve bid'ate revaç göstermiş olur.

Görünen o ki, bu çözülmenin sebebi, böyle bir anlayışa sahip olanların adı geçen âlimlerle, muasır bid'atçiler arasındaki büyük farkı kavrayacak bir zekâya sahip olamamalarıdır. Bu farkları kısaca açıklamak gerekirse:

1- Önceki âlimler vefat etmişlerdir ve durumları Allah'a havale edilir. Onların sözleri ve davetleri kesintiye uğramıştır. Onların lehine ve aleyhlerine olanların bilinmesi ne bir şey artırır, ne de bir şey eksiltir.

Lakin muasırlar öyle değildir. Zira onlar hayattadırlar ve kendilerinin üzerinde bulundukları bidatlerine davet etmeye devam etmektedirler. Hayatta oldukları için de bid'atlerinin sınırı yoktur. Onların varlığı ve davetlerinin devam etmesine rağmen sükût etmek, onlardan sakındırmayı terk etmek ve onlardan uzaklaşmamak, onların davetinin yayılmasına hizmetten pay sahibi olmak demektir.

Öncekilere gelince, onların üzerinde bulundukları şeyi kontrol altına almak ve durumlarını açıklamak mümkündür. Hayatta olanlar hakkında çekinilen konularda, onlardan çekinilmez.

2- Öncekilerin birçok faziletleri ve bidatlerine galip gelen ilimde önderlikleri ve hayırlı hizmetleri vardır. Bununla beraber uyarıda bulunulması da gerekmektedir.

Mesela el-Hattâbî, İbn Hibban, el-Beyhakî, Nevevî, İbn Hacer ve el-Kurtubî'ye bakın, Allah onların kitaplarını ve ilimlerini ne kadar faydalı kılmıştır!

İlim talebesi onların eserlerinden müstağni kalmaz. Zira onların kitapları ilimde önemli kaynaklardan sayılmaktadır. Peki ya muasır bid'atçiler bunun neresindedirler?

Muasır bid'atçiler hakkında sükût edilmesini isteyenler ilimde, sünnete hizmette ve onun savunulmasında öncekilerin onda birine dahi ulaşamamışlardır. Arada çok fark vardır!

İlimde ilerlemişlikleri ve sünnete hizmetleri olmayan Muasır bid'atçilere karşı, tıpkı el-Hattabî, İbn Hacer veya Nevevî'ye muamele edildiği gibi muamele edilmesine davet etmek hayret vericidir!

İnsanlara kendi kapasitelerine göre muamele edilmesi dinen talep edilen bir meseledir. Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"**Üstünlükleri olan kimselerin sürçmelerini görmezden geliniz**"

Şüphesiz önceki bu âlimlerin ilimlerinden ve kitaplarından istifade etmeyi terk etmeye çağırmak, sonrakilerin aciz kaldıkları pek çok hayrın ve birçok ilmin elden kaçırılmasına sebep olur.

Ama muasır bid'atçilere gelince, onlardan uzaklaşmak ve onlardan ilim almayı terk etmek ne zarar getirir ne de birçok ilim kaybedilir. Bilakis onların ayak kaymalarından uzaklaşmada fayda vardır. Hâlbuki onlar hakkında sükût etmek ve onlardan faydalanmaya davet etmek fayda değil, ancak zarar getirir. Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat elimlerinde bulunan ilim, onlarda olana ihtiyaç bırakmaz.

Şeyhulislam İbn Teymiyye, önceki Eşarî'lerden; Beyhaki, Ebu Zer el-Herevî, Ebu Bekr b. el-Arabî, Ebu'l-Velid el-Bâcî gibi meşhurları zikrettikten sonra şöyle demiştir:

"Onlardan her birinin İslâm'da övülen gayretleri ve temiz iyilikleri vardır. Yine İlhad ve bid'at ehli kimselere birçok reddiyeleri vardır. Ehl-i Sünnete ve dine çokça destek olmuşlardır. Onların durumları bilen ve onların haklarında sıdk, ilim, adalet ve insafla konuşanlara bu husus gizli kalmaz. Lakin onlara, Mu'tezile'den alınan bu usul kapalı gelmiştir. Onlar, hatalarına uyarılması gereken fazilet ve akıl sahipleridirler. Bu yüzden ilim ve din ehli olan Müslümanlardan onlara karşı çıkanlar, bidat ve bâtıl sözlerinden dolayı onları kötüleyenler olduğu gibi, faziletleri ve iyiliklerinden dolayı onları övenler de vardır. İşlerin en hayırlısı orta yollu olanıdır.

Bu durum onlara da özel değildir. Bilakis ilim ve din ehlinden birçok kimseler bu duruma düşebilmişlerdir. Allah Teâlâ, bütün mümin kullarının hasenatlarını kabul eder ve kötülüklerini affeder.

"**Rabbimiz! Bizi ve bizden önce îman etmiş olan kardeşlerimizi bağışla, îman edenlere karşı kalplerimizde bir hasetlik yaratma. Rabbimiz! Şüphe yoktur ki sen, çok şefkatli, çok merhametlisin**" (Haşr 10)

Şüphesiz hakkı ve dini Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in cihetinden talep edip, içtihat eden, bunun bazısında hata ederse Allah onun hatasını affeder. Bu, Allah Azze ve Celle'nin Nebisi sallallahu aleyhi ve sellem'in ve müminlerin şu dualarına icabet etmesinin gerçekleşmesidir:

"**Rabbimiz, unutur veya hata edersek bizi sorumlu tutma**" (Bakara 285)"[14]

3- el-Hattabî, Beyhakî, İbn Hacer, Nevevî ve diğerleri gibi önceki âlimler, sünnete tabi olma ve onu yüceltmenin ana caddesi üzerinde idiler. Onların sözleri, hükümleri ve tercihlerinde görünen budur.

Ancak bazı meseleler onlara kapalı gelmiş ve hak oldukları zannıyla bunları benimsemişlerdir. Onlardan kimisi Nevevî gibi isim ve sıfatlar meselesinde kesin olarak bir şey söylememiş, kimisi usullerinin çoğunda Ehl-i Sünnete muvafakat edip, bir kısmında muhalefet etmişlerdir.

---

[14] İbn Teymiyye, Der'ut-Teâruz (2/102)

Şeyhulislam İbn Teymiyye, sıfatları inkâr eden ve te'vil eden bazı kimselerin durumlarını açıklarken şöyle demiştir: "Onların türleri vardır:

Bir türünün aklî ilimlerde geniş bilgisi vardır. Hatta onlar inkâr edenlerin söyledikleri hüküm ve delillerin kesin deliller olduğuna inanarak bunları benimsemişlerdir. Onların bu konuda bağımsız hareket etme güçleri yoktur. Hatta onlar hakikatte bu hususta taklitçi olduklarından onların sözlerine inanmışlardır.

Kur'ân, hadis ve selefin sözlerinden buna aykırı olarak işittikleri her şeyi, ya onlara uygun olduğunu zannederek, ya da manasının bilgisini Allah'a havale ederek yüz çevirmek şeklinde karşılamışlardır.

Ebu Hatim el-Bustî – yani İbn Hibban -, Ebu Said es-Semman el-Mu'tezili, Ebu Zerr el-Herevî, Ebu Bekr el-Beyhakî, Kadı Iyad, Ebu'l-Ferac b. el-Cevzî, Ebu'l-Hasen Ali b. el-Mufaddal el-Makdisî ve benzerlerinin hali budur.

İkinci türü; aklî meseleler konusunda içtihat yolunu tutmuşlar ve bu konuda tıpkı başkalarının hata yaptıkları gibi hata yapmışlardır. Bozuk usullerinin bazısında Cehmî'lere katılmışlardır.

Bununla beraber Buhari ve Muslim'in sahihleri ile diğer kitaplardan haberdar olsalar da, selefin ve Ehl-i sünnet imamlarının bu konuda ne söylediklerinden habersizdirler.

Ebu Muhammed b. Hazm, Ebu'l-Velid el-Bâcî, Kadı Ebu Bekr b. el-Arabî ve benzerlerinin hali de böyledir. Bişr el-Merisî, Muhammed b. Şuca es-Selcî ve benzerleri de bu türe dâhildirler.

Üçüncü türü; hadis ve eserleri işitirler, selefin mezhebini yüceltirler, lakin diğer bazı meselelerde Cehmiyye kelamcılarına katılırlar. Onlar Kur'an, hadis ve sünnet imamlarından gelen rivayetler konusunda geniş bilgi sahibi değildirler. Rivayetlerin sahih olanını ve zayıf olanını ayırt edemezler. Manalarını da kavrayacak kabiliyetleri yoktur.

Nitekim Cehmîyyeden inkârcıların aklî esaslarının bazısının sahih olduğunu zannetmiş ve aradaki çelişkileri görememişlerdir.

Ebu Bekr b. Furek, Kadı Ebu Ya'lâ, İbn Akîl ve benzerlerinin durumu da bu türe girer."[15]

Hattabî, Beyhaki, Nevevî, İbn Hacer veya İbn Hazm'ı okuyan kimse, onların sünnete tazim etmelerinden ve rivayetleri başka şeylerin önüne geçirmelerinden hiç şüphe eder mi?

İnsaf sahibi olan bir kimse bundan şüphe etmez. Bu yüzden onlar, çok önemsiz azınlıkta meseleler dışında mezhep taassubu yapmamışlardır.

Muasır bid'atçilerin çoğunluğu ise öncekiler gibi sünnete tabi olmazlar. Bilakis yorum yaparak kolaylaştırma ve kolaylığı araştırma gerekçesiyle birçok delilleri tahrif ederler. Bu yüzden onların sözlerinde delilleri kabul ettiklerini ve hak için görüşlerini terk ettiklerini pek göremezsin.

Bilakis sözlerinin çoğunluğu tutarsızlık, belli bir konumdan uzaklık ve sallantı içindedir. Bu onların, sünneti yüceltme ve onu kişilerin görüşlerinin önüne geçirme ana

---

[15] Der'u't-Teâruz (7/32)

caddesinde gitmemeleri sebebiyledir. Bu muasır bid'atçiler, öncekilerle nasıl aynı seviyede görülebilirler?

4- İsim ve sıfat meseleleri ve benzerlerinde Selefin mezhebini bilmemek, nübüvvet nurundan ve risalet kandilinden uzaklık beşinci asrın sonlarında yayılmaya başlamış, on ikinci asra kadar sürmüştür.

Hatta sünnete davet eden ve selefin mezhebini bilenler garip konumuna düşmüşlerdir. İlim talebesi ve tarih hakkında en ufak bir bilgisi olan kimseye, en meşhurları arasında Şeyhulislam İbn Teymiye ve öğrencisi İbn Kayyım'ın da bulunduğu sünnet imamlarının hali gizli kalmaz.

Nitekim el-Makrizî, Eşarî mezhebinin 380 yılı civarında başlayıp, sonraki asırlarda yaygınlaşmasının sebebini zikretmiştir. En önemli sebebi, Salahuddin el-Eyyubi'nin Eşariliğe destek olarak ülkelerde yaymasıdır. Bununla beraber Magrip'te İbn Tumert, İslam'ın batısında ve Endülüs'te hükmeden Murabitîn devletini kurmak için zemin bulmuştur.

Sonra Makrizi şöyle anlatır: "Bu, Eşarî mezhebinin meşhur olmasına ve İslam şehirlerinde yayılmasına sebep olmuştur. Çünkü diğer mezhepler unutulmuş ve Eşariliğe muhalif bir görüş bilinmez hale gelmiştir.

Ancak İmam Ebu Abdillah Ahmed b. Hanbel radıyallahu anh'e tabi olan Hanbeliler, selefin üzerinde bulundukları yol üzerinde kalmaya devam ettiler. Sıfatlar hakkında gelenleri tevil etmemek görüşünde idiler. Hicrî yedinci yüzyılda Dımeşk'te Takıyuddin Ebu'l-Abbas Ahmed b. Abdilhalim b. Abdisselam b. Teymiyye el-Harrânî meşhur oldu. Selefin mezhebini haykırarak

destek oldu ve Eşari mezhebine etkili reddiyeler verdi. Eşarilere, Rafızilere ve Sufilere karşı çıkarak hakkı haykırdı…”[16]

Bu son asırlarda yaşayan âlimlerin çoğunun, hocalarını ve âlimlerini selefin yolu üzerinde bulamamalarında şaşılacak bir şey yoktur.

Özellikle de onların çoğu İbn Teymiyye rahimehullah’ın zikrettiği gibi, selefin mezhebinden haberdar olamamışlar ve anlayamamışlardır. Hatta hiç duymayanları vardı.

Bu büyük garipliğin çoğunu Allah Azze ve Celle, müceddit imam Muhammed b. Abdilvehhab vesilesiyle dağıtmış, Allah’a hamd olsun, onun davetiyle Müslümanlardan birçok kimse şifa bulmuştur.

Bu davet ile ülkelerin genelinde kaybolan birçok hak yaygınlaşmış, neredeyse Arap ve acem ülkelerinde ilme nispet edilen herkese ulaşmıştır.

Durum böyle olduğuna göre, selefin mezhebi ve sünnet esasları hakkında bu asırlardaki bilgisizlik, önceki asırlardaki bilgisizlik gibi değildir.

Hak, kelamcılarının mezheplerinin İslam ülkelerinden yaygın olduğu asırlarda yaşayan öncekilere gizli kaldığı gibi, muasır bid’atçilere bugün gizli değildir.

Hatta bu muasır bid’atçiler İmam Muhammed b. Abdilvehhab’ın davetini kesin olarak işitmişlerdir ve onun tabi olduğu yolun takipçileri olan ve “Vehhabiler” diye

---

[16] el-Makrizi, el-Hutut, (4/192)

isimlendirdikleri selefîleri de işitip durmaktadırlar. Üstelik bu zamanda basın yayın araçlarının da yaygınlaştığını hesaba katarsak, ilim ve hüccetin daha önce olmadığı kadar onlara ulaştığını söyleyebiliriz.

Davet bu kadar yaygınlaşmış olmasına rağmen, hüccetin onlara ulaşmadığını söylemek nasıl mümkün olabilir?

Onların hakkı öğrenmeleri mümkündür, lakin onu öğrenmekten yüz çevirmektedirler. Bununla beraber onların İslam'a ve sünnete değil hizmetleri, ancak verdikleri zarar vardır.

Eserleri, sohbetleri, yayınları ortadadır. Sünnete harp açmış durumdadırlar. Nasıl olur da bunlara, ilme ve sünnete çokça hizmet eden lakin ilim kendilerine açık şekliyle ulaşmadığı için bazı konularda hata eden kimselere muamele ettiğimiz gibi muamele ederiz?

Şüphesiz önceki âlimlerden hata edenlerle, muasır bidat ehlini eşit seviyede görmek adaletsizliktir.